

РОМАНСЬКІ ТА ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

УДК 811.112.2'42:398.23

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.3/14>

Гамор М. А.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПОЛІТИЧНИЙ АНЕКДОТ У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМУ КОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена вивченню лінгвокультурних аспектів формування специфіки політичного анекдоту у сучасному німецькому комічному дискурсі. Політичний анекдот тлумачимо як коротке комічне оповідання про політичну особистість, явище, подію з прогнозованим пунтом, який прагматизує появу неочікуваного комічного ефекту. Лінгвокультурна специфіка політичного анекдоту як дискурсивного утворення зосереджена на виявленні ціннісних орієнтирів та механізмів ментального формуванні елементів у політичному просторі німецької лінгвокультури.

План змісту німецького політичного анекдоту забезпечується кореляцією мовних засобів вираження задля формування суцільного дискурсивного комічного продукту. План вираження політичного анекдоту охоплює простір сміхової культури у політичній парадигмі цільової лінгвокультури. Політичний анекдот сучасної німецької мови містить культурний, інформаційний, естетичний, політичний та комічний елементи з метою формування політичної компетентностей та політичної інтуїції. У сучасній німецькій мові політичний анекдот сприймається як спосіб вираження критики, як інструмент усвідомлення реальності, як фонове знання про політичний світ, як символічне відображення політичного світу. Політичний анекдот сучасної німецької мови має препозиційну, внутрішню, постпозиційну складову. Заголовок у політичному анекдоті є елементом психологічного та емоційного впливу на сприйняття реальної політичної ситуації у німецькій лінгвокультурі.

Дискурсивна властивість політичного анекдоту сучасної німецької мови виявляється у репрезентації реальної політичної ситуації, політичної події або політичної особистості не лише задля виклику позитивних емоцій, але й задля провокування критичного мислення та надання певної оцінки політичному життю у німецькомовному просторі, що створює умови для учасників комунікації у транскультурній парадигмі.

Ключові слова: політичний анекдот, лінгвокультура, мовна особистість, комічний ефект, дискурс.

Постановка проблеми. Специфіка розвитку німецькомовного політичного анекдоту у німецькому комічному дискурсі охоплює ментальні та вербальні процеси усвідомлення на міжособистісному рівні політичних явищ у німецькомовній лінгвокультурі. Політичний анекдот є змістовним, інформативним та національно-культурно обтяженим, оскільки фіксує політичну та ідеологічну реакцію суспільства на політичні події та явища у німецькомовному просторі. Його функціональна властивість прагматизує формування політичних компетентностей та політичної інтуїції у мовній та культурній картинах світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій парадигмі знань увага дослідників прикута до розвідок лінгвокультурної специфіки

політичного дискурсу та його елемента, політичного анекдоту [2; 3]. Політичний анекдот вважають своєрідним мовним [1; 7], соціальним [9], культурним [4; 10] маркером, який охоплює норми моралі та поведінки мовної особистості у німецькому суспільстві. У німецькому комічному дискурсі політичний анекдот вивчають як засіб трансляції та сприйняття політичної інформації німецькомовної особистості [6], як комічний мовний твір про політичні ситуації, функціональна особливість якого полягає в намірі висміяти політичну ситуацію та актуалізувати в ній прецедентність внутрішніх та зовнішніх реалій про політичне буття німецької лінгвокультури [11].

Мета дослідження полягає у вивченні поняттєвої суті німецькомовного політичного анекдоту

у комічній дискурсивній парадигмі знань. Для досягнення мети передбачено вирішення таких завдань: 1) дослідити поняттєву сутність політичного анекдоту сучасної німецької мови; 2) виявити лінгвокультурну специфіку німецького політичного анекдоту у німецькій лінгвокультурі; 3) виокремити властивості анекдоту як дискурсивного знаку у німецькому політичному просторі.

Предметом розвідки є дискурсивні аспекти впливу на формування політичного анекдоту та його лінгвокультурної специфіки у сучасній німецькій мові.

Матеріалом дослідження слугують анекдоти сучасної німецької мови, отримані шляхом суцільної вибірки із німецьких інтернет-джерел.

Виклад основного матеріалу. Політичний анекдот сучасної німецької мови є коротким комічним текстом про політичну особистість, політичне явище або політичну подію з присутнім пуантом, що є передумовою для провокування позитивних емоцій, сміху та відповідних реакцій на ситуацію, яку власне охоплює анекдот. Дискурсивні властивості політичного анекдоту прагматизуються крізь його часово-просторову обтяженість:

Einem Mann in der DDR ist der Papagei entflohen.

Der Besitzer läuft sofort zur Stasi und versichert: "Ich möchte Ihnen nur mitteilen, dass ich die politischen Ansichten meines Papageis nicht teile".

Політичний анекдот сучасної німецької мови є дискурсивним знаком, який включає "п'ять елементів: а) резюме/короткий огляд (*abstract*) (дає коротке повідомлення про що буде історія); б) орієнтування (*orientation*) (визначає час, місце, дійових осіб); в) ускладнення подій (*complicating events*) (представляє основні події, які й формують розповідь); г) вирішення проблеми (*resolution*) (показує вирішення ходу подій); д) кода, або пуант (*coda*, or *punch line*) (забезпечує місток між сюжетом і моментом його викладу (говоріння)) [8, с. 41; 5, с. 168].

Політичний анекдот сучасної німецької мови має специфічну модель будови, яка зосереджена на поширених стереотипних сюжетних схемах, які передбачають відсутність автора, політичну ситуаційність (доречну або недоречну) та наявність комічного ефекту. Його лінгвокультурну специфіку експлікують приналежність та прикутість до політичного простору та доречність його відображення або репрезентації не лише в межах цільової лінгвокультури, але й у міжкультурному просторі, що може слугувати поштовхом до його адаптації у транскультурній парадигмі:

Der französische Staatsmann Aristide Briand erhielt zusammen mit dem deutschen Politiker Gustav Stresemann 1926 wegen seiner Verdienste

um die europäische Verständigung den Friedens-Nobelpreis. Nach dem Besuch eines Stierkampfs in Spanien wurde er gefragt, wie es ihm gefallen habe.

Briand antwortete: "Sehr gut. Aber schicken Sie den Torero fort, geben Sie mir ein Bündel Heu und lassen Sie mich in die Arena. Sie werden sehen, in einer Viertelstunde habe ich mit dem Stier Frieden geschlossen!" [12].

У німецькій мові політичний анекдот формалізується крізь механізми репродукції реальної політичної ситуації та її імплементації у цільовій лінгвокультурі зі збереженням комічного ефекту та пуанта задля запобігання комунікативної невдачі. Він є своєрідним представленням тексту малої форми вербальними або невербальними засобами комунікації, що прагматизується у таких аспектах:

політичний анекдот як спосіб вираження критики:

Wilhelm II., der für die Werke des deutschen Komponisten Richard Strauß nicht viel übrig hatte, sagte einst über die Oper Salome: "So soll der Strauß nicht komponieren. Damit schadet er sich".

Als man Strauß von diesem Ausspruch in Kenntnis setzte, sagte er lakonisch: "Von diesem Schaden hab ich mir mein Haus in Garmisch gebaut" [12].

політичний анекдот як інструмент усвідомлення реальності:

Seltene Kunden Joseph II., Kaiser von Österreich, ging einmal durch Wien spazieren, um das Leben des Volkes zu studieren. Er kam auf den Markt und fragte eine Bäuerin, die Eier verkaufte, wie viel zwei Eier kosteten. – "Zwei Gulden", antwortete die Bäuerin. – "Das ist sehr teuer", meinte der Kaiser, "sind denn Eier in diesem Land so selten?" – "Eier nicht", entgegnete ihm die Landfrau, "aber Kaiser" [13];

політичний анекдот як фонове знання про політичний світ:

Als Konrad Adenauer mit bayrischen Partnern verhandelte, ging es sehr hitzig zu. Schließlich meinte eine echt bayrische Stimme: "Mir san aber net herkommen, Herr Bundeskanzler, damit daß wir einfach zu allem Ja und Amen sagen". Der Kanzler schmunzelte und schlug vor: "Das ist auch gar nicht nötig, meine Herren. Mir genügt es schon, wenn Sie Ja sagen" [13].

політичний анекдот як символічне відображення політичного світу:

Der erste Staatsbesuch in London war für den Bundespräsidenten Theodor Heuss ein Erfolg, wenn auch der Empfang durch die Bevölkerung eher kühl war. Nach der gemeinsamen Fahrt durch London resümierte die Begleitung des Bundespräsidenten, dass die Zuschauer ihm begeistert zugejubelt haben.

Heuss aber antwortete: "Unsinn, achtzig Prozent haben der Königin zugejubelt, zehn Prozent den

Pferden und zehn Prozent mir – und das waren deutsche Touristen!” [13].

В німецькому політичному анекдоті присутні оцінні елементи та коди культури, що забезпечує комічну комунікацію. Варто зазначити, що в німецькомовному політичному анекдоті окреслено політичну ситуаційність, яка розкриває морально-естетичні сторони діячів та особистостей в політичній парадигмі. Комічну дотепність, яка актуалізує пуант у політичному анекдоті, вербалізує мовна особистість, яка безпосередньо створює мовний комічний твір-анекдот через вербальні або невербальні засоби вираження:

Der erste Bundespräsident der Bundesrepublik war der Vegetarier Theodor Heuss. Er nahm mitunter an Jagden teil und nutzte diese für zwanglose Gespräche. Eines Tages lief bei einer Treibjagd ein flüchtender Hase direkt auf “Papa Heuss” zu.

Heuss rief dem Hasen zu: “Hey Hase, helfen kann ich dir leider nicht, aber wenigstens habe ich kein Gewehr” [12].

У дискурсивній парадигмі політичний анекдот сучасної німецької мови має формат комічного оповідання, який може бути представленим у формі діалогічного мовлення або монологічного оповідання. Форма діалогічного мовлення прогнозує варіативне презентування політичного анекдоту, відхилення від автентичного представлення реплік-відповідей крізь вплив мовленнєвих, емоційних та психологічних властивостей мовної особистості. Форма монологічного оповідання є своєрідним дискурсивним продуктом у вигляді тексту, де структурна композиція формується автором або комунікантом зі збереження кульмінації, комічного ефекту та пуанту:

In der Partei

Wie war das mit Intelligenz, Ehrlichkeit und Mitgliedschaft in der SED? War man intelligent und Mitglied der Partei, dann war man nicht ehrlich. War man ehrlich und Mitglied der Partei, dann war man nicht intelligent. Wer aber ehrlich und intelligent war, der war nicht in der SED.

Формування політичного анекдоту у сучасній німецькій мові ґрунтується на засадах таких елементів:

1) препозиційна складова (зав’язка) передбачає створення передумов для моделювання структурно-семантичного осередку анекдоту зі збереженням комічного ефекту;

2) внутрішня складова є комплектуючим елементом когнітивного сприйняття політичної ситуації з метою експлікації комічного ефекту засобами мови задля створення умов для комунікації;

3) постпозиційна складова (розв’язка) прагматизує, з одного боку, орієнтування у політичному

просторі, з іншого, спонукає учасників комунікації до критичного осмислення політичної реальності не лише у цільовій лінгвокультурі.

Політичний анекдот може очоловати й заголовок як елемент психологічного та емоційного впливу на сприйняття реальної політичної ситуації:

Adenauers Schlagfertigkeit

Konrad Hermann Joseph Adenauer war von 1949 bis 1963 der erste Bundeskanzler der Bundesrepublik Deutschland. Er war sehr schlagfertig und eine Prise Humor mengte er gerne seiner Kommunikation bei. So auch eines Tages im Bundestag, als ein Politiker aus der Opposition sagte, dass Adenauer noch am Vortag etwas ganz anderes behauptet habe.

Darauf erwiderte Adenauer: “Auch Sie können nicht verhindern, dass ich über Nacht klüger werde” [12].

Специфіка німецького політичного анекдоту у комічній дискурсивній парадигмі виявляється у механізмах його відтворення, що охоплює такі елементи: 1) політичний елемент, який містить інформацію про політичний досвід німецької лінгвокультури, його формування та сприйняття; 2) інформаційний елемент, який відображає сукупність складових комічного тексту з метою виклику зацікавленості; 3) естетичний елемент, який формує очікувану реакцію на семантичну наповненість комічного тексту; 4) культурний елемент, який лаконічно передає та зберігає культурно-вагому інформацію про індивідуальний та колективний досвід німецької лінгвокультури; 5) комічний елемент, основна функція якого викликати позитивні реакції та сміх.

Висновки. Політичний анекдот у комічній дискурсивній парадигмі сучасній німецькій мові є конструктором для виявлення ціннісних орієнтирів та механізмів ментального формуванні елементів у політичному просторі та відображення елементів коду культури вербальними та невербальними засобами вираження мов з метою формування політичної компетентностей та політичної інтуїції. У сучасній німецькій мові політичний анекдот сприймається як спосіб вираження критики, як інструмент усвідомлення реальності, як фонове знання про політичний світ, як символічне відображення політичного світу. Політичний анекдот сучасної німецької мови як дискурсивне утворення має препозиційну, внутрішню, постпозиційну складову. Заголовок у політичному анекдоті є елементом психологічного та емоційного впливу на учасників комунікації у транскультурному просторі.

Перспективним для подальшого дослідження вбачаємо вивчення особливостей функціонування політичного анекдоту сучасної німецької мови в мовній та культурній картинах світу.

Список літератури:

1. Вапіров С. Ю. Анекдот як об'єкт філологічного вивчення. *Нова філологія*. 2010. № 39. С. 38–42.
2. Зубач О. А. Комунікативно-прагматична специфіка сучасного німецького анекдоту. *Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries* : Scientific monograph. Volume 1. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. P. 575–605. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-196-1-22> (дата звернення 15.05.2023)
3. Карпчук Н. П. Адресованість в офіційному та неофіційному англомовному дискурсі (комунікативно-прагматичний аналіз): Монографія. Луцьк: Вежа, 2006. 162 с.
4. Корнева Л. Про деякі типологічні риси українського анекдоту <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1103/1/Korneva.pdf>
5. Тараненко Л. І. Просодичні засоби актуалізації англійських фольклорних текстів малої форми (експериментально-фонетичне дослідження) : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2016. 661 с.
6. Gadinger F., Jarzebski S., Yildiz T. (Hg.) (2014): *Politische Narrative. Konzepte – Analysen – Forschungspraxis*. Wiesbaden: Springer. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-658-02581-6>.
7. Hlavatska Yu. L. English anecdotes: some linguistic peculiarities and the example of linguistic anecdote analysis. *Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті*: мат. Міжнар. наук.-практ. конф. Рівне : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Ч. II. С. 35–37.
8. Labov W. Narrative Analysis: Oral Versions of Personal Experience. *Essays on the Verbal and Visual Arts* / ed. by J. Helm. Seattle : University of Washington Press. 1967. P. 12–44.
9. Schröter, J., Spieß, C. Argumentieren und Erzählen in der politischen Kommunikation. *Z Literaturwiss Linguistik* 51, 171–176 (2021). <https://doi.org/10.1007/s41244-021-00198-z>
10. Wei S., Ruiji F., Lizhen L., Hanshi W., Ting L. (2016). Anecdote Recognition and Recommendation. In *Proceedings of COLING 2016, the 26th International Conference on Computational Linguistics: Technical Papers*, pages 2592–2602. <https://aclanthology.org/C16-1244.pdf>
11. Weidacher G. (2018): Erzählen als Element politischer Kommunikation in Sozialen Medien. In: *LiLi. Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik* 48 (2), S. 309–330.
12. Wissenswertes und über 100 Anekdoten. URL: <https://www.blueprints.de/humor-anekdoten/> (дата звернення 13.04.2023).
13. Anekdoten. URL: <https://www.deutschunddeutsch.de/contentLD/GD/GT73sAnekdoten.pdf> (дата звернення 12.04.2023).

Hamor M. A. POLITICAL ANECDOTE IN MODERN GERMAN COMIC DISCOURSE

The article is devoted to the study of linguistic and cultural aspects of the formation of the specificity of the political joke in modern German comic discourse. We interpret a political anecdote as a short comic story about a political personality, phenomenon, event with a predictable punch line, which pragmatizes the appearance of an unexpected comic effect. The linguistic and cultural specificity of the political anecdote as a discursive formation is focused on the identification of value orientations and mechanisms of mental formation of elements in the political space of German linguistic culture.

The content plan of the German political joke is ensured by the correlation of linguistic means of expression in order to form a continuous discursive comic product. The plan of expression of a political anecdote covers the space of the culture of laughter in the political paradigm of the target language culture. The political anecdote of the modern German language contains cultural, informational, aesthetic, political and comic elements for the purpose of forming political competences and political intuition. In modern German, a political anecdote is perceived as a way of expressing criticism, as a tool for realizing reality, as background knowledge about the political world, as a symbolic reflection of the political world. A political anecdote in the modern German language has a prepositional, internal, and postpositional component. The headline in a political anecdote is an element of psychological and emotional influence on the perception of the real political situation in German linguistic culture.

The discursive feature of the political anecdote of the modern German language is manifested in the representation of a real political situation, political event or political personality not only for the purpose of evoking positive emotions, but also for the purpose of provoking critical thinking and providing a certain assessment of political life in the German-speaking space, which creates conditions for participants in transcultural communication paradigm.

Key words: political anecdote, linguistic culture, linguistic personality, comic effect, discourse.